

SZEGED KISUGÁRZÓ SZEREPE ÉS A „SZEGEDISÉG”

JUHÁSZ ANTAL

Viski Károly írta, hogy a nagy hatású alföldi parasztvárosok „mintegy hatalmas pusztagyepük közepébe zárkózva, külön-külön etnikai egységnek érzik magukat, s többnyire valóban azok is.” (Viski K. 1938. 10.) Fölismerését sajnos nem fejtette ki bővebben. Talán ezzel magyarázható, hogy akik a magyar népi kultúra táji tagolódásával foglalkoztak, jó ideig figyelmen kívül hagyták megállapítását. Pedig jónéhány alföldi mezővárosnak sajátos, a környezetéről egyben-másban különböző népi karaktere volt, ami ma is érzékelhető. Legjobban Szeged, pontosabban a szegedi nagytáj népi műveltségét ismerjük Bálint Sándor műveiből, s mindjárt utána a tiszántúli nagytáj központ, Debrecen világát Ecsedi István, Balogh István és mások munkássága nyomán, de sokat tudunk Hódmezővásárhely, a „Három Város”, Makó népi kultúrájának sajátos vonásairól is.

Ismert, az alföldi mezővárosok népi kultúrája hatott a környezetükben lévő települések népére. Ez a hatás nem egyformán, nem egy időben érvényesült, függött a vidék természeti viszonyaitól, a faluk múltjától, jellegétől s több más tényezőtől. A Nagy-Alföld déli régiójában Szeged hatását megsokszorozta, hogy a 18. század közepe óta többször bocsájtott telepes rajokat közel s távoli környékére. Mielőtt a kirajzások gazdasági, művelődési, társadalmi hatását bemutatnám, szólok arról, hogyan változott Szeged népességének összetétele a 16-18. században.

Már a török megszállás előtti évtizedekben sokan költöztek Szegedre a közeli tájról: a Tisza-Maros szögéből, Bácskából és távolabbról: Somogyból, Baranyából is. A beköltözés mértéke a hódoltság alatt természetszerűen nőtt és utána vált igazán jelentőssé. A Délvidékről és a Balkánról szerbek, dalmaták, görögök települtek a városba, szinte kizárólag kereskedők, iparúzó kézművesek. A görögkeleti vallásúak az 1879-es árvízig két templomuk volt a városban, Fölsővárosnak egy fertályát sokáig *Ráczváros*nak emlegették. 1720-tól a század végéig az osztrák tartományokból és német területekről 218 család települt a városba, zömmel ugyancsak iparosok és kereskedők. Szeged hódoltságot átvészelő törzslakosság túlnyomórészt a mezőgazdaságból élt, a török előtt virágzó céhes kézművességének tehetős rétege viszont – mint Bálint Sándor kutatásából tudjuk – diaszporába kényszerült és utódai a hosszú megszállás után nem tértek vissza. (Bálint S. 1959.) Ez a körülmény és kedvező földrajzi fekvése tette von-

*Jelen tanulmány a Magyar Néprajzi Társaság 1995. májusi, kecskeméti vándorgyűlésén megtartott előadás szövege. Az előadás keretei nem tették lehetővé a téma néhány részletének bővebb kifejtését.

zová a várost az idegen ajkú kézművesek és kereskedők számára. Rajtuk kívül a határ-örvidék megszüntetése után jelentős számú szerb granicsár maradt a Palánkban és Röszkén. Többségük földbirtokot szerzett és gazdálkodáshoz fogott. Szeged a 16. század elejétől a 18. század közepe tájáig tehát döntően *befogadó település* volt, s mint ilyen, eléggé rövid idő alatt beolvasztotta az idegen népelemeket. Erre Bél Mátyás a legkorábbi tanú. 1732-ben a betelepültek ruhatáráról a következőket írta: „Mindenki szereti a magyar viseletet, még a németek is, bár különösen a rácok utánozzák a magyarokat, jóllehet valamivel hosszabb és értékesebb ruhában láttuk őket...” (Bél M. 1984. 167.) Hasonló fejleményről bizonykodnak a századvégi és a 19. század eleji hagyatéki leltárak. Módos szerb kereskedő-család ruhatárában mentét, ezüstgombos dolmányt, „kék selyem, virágos magyar pruszlik”-ot vettek leltárba. (Juhász A. 1985. 474–475.) A kék posztó, vitézkötéses dolmány, mente és nadrág 1805-től a polgárjoggal rendelkező férfiak kötelező ünnepi ruházata volt, de ezt a nemesi eredetű öltözetet a beszármazott idegenek közül nem csupán civis jogúak viselték.

A festett fenyőfabútorok a 18. században megjelentek a beszármazott idegenek otthonaiban is: egy görög kereskedőnél „paraszt fenyőfa ládát”, „paraszt nyoszolyát”, német vendéglősök házában „hosszú festett karszék”-et és „ház szegletibe való” almáriumot találtak. (Juhász A. 1985. 454–456.)

A kiragadott példák mutatják, hogy a beköltözött idegenek tárgyi kultúráját rövid időn belül kezdte magához hasonítani a szegedi magyarság. Ezzel természetesen együttjárt a nyelvi asszimiláció, amire sokat idézett példa Dugonics András és Vedres István dalmát származású családjának elmagyarosodása. Szeged népének asszimiláló erejét Bálint Sándor több művében hangsúlyozta, ezért összetevőire nem térek ki. Általános érvényű kutatói tapasztalat, hogy a beolvasztó-hasonító hajlam az erős közösségi tudattal rendelkező, kontinuum, meggyökeresedett közösségek sajátja.

A 18. század végére Szeged városa nem csupán visszanyerte, hanem növelte is a török előtti gazdasági jelentőségét. Idézek a kortárs: Karácsonyi Krizosztom piarista, Dugonics András „Példabeszédek és jeles mondások” c. műve sajtó alá rendezője századfordulón írt jellemzéséből: „Azelőtt 30–40 esztendővel a tisztviselők többnyire jövevényekből állottak. A valamirevaló mesteremberek idegen valának. A járáskeles Pestnél és Bajánál tovább nem terjedett ... Mai nap pedig ... a város nemcsak tudós hazafiak által kormányoztatik, hanem máshová is értelmes papokkal, földmérőkkel, orvosokkal, haditisztekkel szolgál. Jól tanult mesteremberekkel és legényekkel maga is bővelkedik, más városokat is segít. Halászhajók mellett legszebb és leghíresebb hajókat épít, száraz- és vizimalmokkal Bánátot és Bácskát megrakja ... Még csodálatosabb ezeknél a népszaporodás, melyből minden szomszéd vármegyékbe a kertészségek elterjedtek és gyarapodtak. Közönséges mondás az, hogy ha Szegednek szállítmányi (=telepítései) összegyűlnének, három Szeged kerekedne belőlük. Piaca ennek a város-

nak a legkellemetesebb. Ritkább gyümölcsök mindenféle nemeivel Olaszországot inkább, mint az Alföldet ábrázolja...” (Dugonics A. 1820.)

Az egykorú gazdasági föllendülés alapja a mezőgazdasági termékek keresletének növekedése volt. Először, az 1730-40-es években a dohány iránti kereslet nőtt. A Csongrád, Csanád megyei uradalmak lakatlan pusztáikra szerződéses dohánykertészeket telepítettek. A szomszédos mindszent-algyői és szőregi uradalom kertészeinek többsége szegedi zsellér volt.

A Bánság katonai igazgatásának megszüntetése (1779) után indult meg a részben kincstári, részben magánföldesuraknak eladott, illetve adományozott Torontál és Temes vármegyei puszták benépesítése. Bálint Sándor kutatásai szerint a Temesi bánság területén 81 helységbe származtak szegedi népelemek az 1710-es évektől 1880 tájáig. A 19. század utolsó negyede előtt ez volt a legnagyobb és bizonyára legnépesebb szegedi migráció. A 81 település közül 43 színmagyar lakosságú, közülük 22-nek teljes egészében, 10-nek nagyrészt szegedi gyökérzetű volt a népessége. (Bálint S. 1976. 140–252. Juhász A. 1990. 709.)

Ismert, hogy a bánsági kamarai birtokokra Bécs nagy kedvezményekkel toborzott német telepeseket. Számos faluba csak németek települtek, többet pedig magyar és szerb paraszttal együtt népesítettek be. Kálmány Lajos írja, hogy Egyházaskérről a németek „tönkremenne továbbáltak”. Utánuk makaiak érkeztek a faluba, de odatelepülésük hamarosan megállt és visszasírták városukat. „A rendezett viszonyokhoz szokott, jogát védő makai nép az Egyházaskéren talált állapotokat ázsiaiaknak bélyegezte” – fejtegeti Kálmány, és hozzáfűzi: ez nem elég ok arra, hogy „itthagyni kényszerüljön Torontált anélkül, hogy az állapotok megváltozására szükséges lépéseket megtegye.” (Kálmány L. 1882.) A szegediek a Bánságban olyan körülmények között is megvetették lábukat, ahonnan mások elmenekültek.

A 19. század első évtizedeiben Szeged vidéki *gányók* a Csanád és Békés megyei uradalmi pusztákra is elvándoroltak: Bálint Sándor Csanád megyében 6 kertészfaluban és 2 községben, Békésben 3 kertészségben mutat ki szegedi telepeseket. (Bálint S. 1976.)

Az eddig jellemzett szegedi migráció demográfiai háttere a túlnépesedés, gazdasági-társadalmi indítéka pedig a zsellérek számának növekedése volt. A zselléresedés az úrbérrendezéstől a jobbágyfelszabadításig tartó korszakban országszerte kibontakozó folyamat. A szabad királyi város jogállású Szegeden ugyan zsellérember birtokolhatott földet, szállásföldje, tanyája is lehetett, de valójában csak kis részüknek volt saját földje és többnyire néhány hold. Az elaprozódott földek nem adtak életlehetőséget, a fejlődő helyi kézműipar csak egy részüknek nyújtott munkát, ezért keresték sok százan megélhetésüket a dohánykertészségekben.

Takács Lajos és mások kutatásaiból tudjuk, hogy a kertésztelepek népessége igen változékony. Ha a *gányó* elégedetlenkedett a termelési feltételekkel, vitája támadt a tiszttartóval, hamar odább állt, s jobb helyet keresett magának. Nem igen kerestették,

jött helyébe más. Számos dohánykertész több telepen megfordult, mire családjával végleg megtelepedett. A belterjes növénykultúra termesztéséhez szerzett ismereteiket bárhol hasznosítani tudták, ez tette őket a jobb lehetőségeket kereső, vállalkozó szellemű földmunkássá. (Takács L. 1964.)

A szegediek elvándorlásának újabb nagy hulláma a 19. század utolsó negyedében bontakozott ki, 1910 tájáig tartott és a Duna-Tisza közén felosztott homokpusztákra irányult. Ekkor osztották ki a kiskunsági és a jászági települések a redempciókor megváltott külső pusztáikat, s erre az időre esik a Kiskunsággal szomszédos, földesúri birtoklású puszták (Kecskemét, Félegyháza) Szabadka közbirtokossági legelőjének fölparcellázása. Sok kiskunsági, jászági gazda a redempciós kulcs alapján járó pusztarészére nem tartott igényt, azt olcsó áron elkótyavetyélte. A földesúri pusztákat városi bankok közvetítésével árverezték és hosszú lejáratú bankkölcsönt vállalva viszonylag kevés készpénzen lehetett földet vásárolni.

Az olcsó földszerzés lehetősége megmozgatta a táj parasztságát. A települési folyamat Bálint Sándor munkáiból, Janó Ákosnak a szanki és mórícgáti tanyásgazdálkodást tárgyaló kötetéből, a Duna-Tisza közti migrációval foglalkozó munkaközösség kutatásaiból részben ismert, több helyről még föltárára vár. Tárgyunk szemszögéből most arra kell válaszolnunk, mi magyarázza a szegediek részvételét, a halasi határ déli és keleti felén, Mérgesen, Ötömösön, Páloson, Tázláron és több más homokpusztán meghatározó szerepét a benépesítésben – és mi volt a „hozadéka” ennek a táj népi műveltségének alakulásában.

Az első kérdésre Szeged, jelesül a szegedi tanyák népfőnöke nyújt magyarázatot. A város külterületi népessége 1850-től 1870-ig 13500-ról 26000-re nőtt, csaknem megkétszereződött, miközben megkezdték ugyan a közlegelők parcellázását, de az 1852-ben és 1854-ben kiosztott haszonbérletek a népszaporulatnak csak töredékét tudták „felszívni”. Szorosan összefügg ezzel az elvándorlás gazdasági-társadalmi háttere, ami jóval összetettebb, mint korábban, a dohánykertészek kirajzása idején.

Szegedi földről ugyanis nem csupán földtelen vagy kis földű szegényparasztok költöztek a homokpusztákra, hanem kisparasztok, gazda-ivadékok is. A 18. század elejétől megszállt kaszáló-, majd tanyaövezetben sok családban annyira elapozódtak a földek, hogy 3-6 hold örökföldön nem tudták népes családjukat az igények szerint eltartani, még kevésbé látták biztosítva utódaik jövőjét. Ezek a kisparasztok eladták örökségüket és az árán öt-hatszor nagyobb földet tudtak vásárolni a felosztott pusztákon.

Tehetős gazdák és nagygazdák is éltek földszerzés lehetőségével. Többen meglévő tanyai gazdaságuk kiegészítésére, legelőnek és kaszálónak szereztek pusztarészt, némelyek kifejezetten azzal a szándékkal, hogy az „ösi”, elődeiktől örökölt juss ne osztódjon több fele, vagyis fiaikra gazdálétet biztosító vagyont örökíthessenek.

A szegedi földről elszármazók mindegyik rétegre jellemző, hogy bírtak a homoktalaj műveléséhez szükséges termelési tapasztalatokkal. Ismert, hogy a futóhomok megkötése, termővé tétele több munkaeszközt, speciális eljárást igényel, mint a kötött talajon, feketeföldön folytatott gazdálkodás. A homokhátsági paraszti tájálakító tevékenység eszközanyagáról, munkamódjairól – több kutató anyagközlése után – legutóbb Sztrinkó István adott áttekintést. A szegediek az alsóvárosi és a felsővárosi közlegelők kiosztása után Átokháza, Csorva, Csöngöle pusztán már kikísérletezték azokat a szerszámokat, munkamódokat, amelyek alkalmasak a homokbuckák elegyengetésére (*hőgyhúzó, bakity, kubikolás*), böjti szélfűvás idején a homok megkötésére. Ismerték a szőlőtelepítés és -termesztés műveleteit, mivel a szegedi szállásföldek homokdombjain az 1760-70-es évek óta telepített *hőgyekben* nemzedékek óta folytattak eredményes gazdálkodást. Ez a termelési tapasztalat előnyükre vált a Tisza melléki és az észak-bácskai feketeföldekről a homokpusztákra származó telepesekkel szemben. A szeged-alsótanyai Lázár család egyik sarja így beszélt az elődök Tázlár pusztai megtelepedéséről: „*Nagyanyám sirt, mikor idehurcolkodtak. Azt mondta, hogy éhönhalunk, semmi mőg nem teröm. Télön kubikolták a homokot, a hőgyeket elhordták kocsikkal, töltögették a vőgyeket. Szőlőt telepítettek. Aztán mindöm mőgtermött...*”

A szegedi földiek jelentős része tulajdonosi szemlélettel, az önálló paraszti gazdálkodás tapasztalatával érkezett a homokpusztákra, míg a korábban uradalmi majorban és nagygazdáknál dolgozó béresek, részes munkások, napszámosok – bár az állattartás, szántóföldi növénytermelés munkáit végezték – nem bírtak ilyen tapasztalatokkal. Sokan a maguk kárán okulva sajátították el a tanyai gazdaság vezetésének másoknál már beidegződött fortélyait.

Ne feledjük azt sem, hogy a szegediek tanyáról tanyára települtek. Idegsejtjeikben hordozták, hogyan kell a mostoha időjárás viszontagságait, a hirtelen jött viharral járó szaladgálást, egyáltalán a tanyai létet elviselni. Zárt településről: mezővárosból, faluból származó parasztnak mindezt meg kellett szokni. Sokan nehezen szokták meg, sok család el is szökött, tovább vándorolt a homokpusztákról. A szegediek között is voltak ilyenek, de közülük azért mentek el, hogy egy másik pusztán találjanak jobb életlehetőséget, vagy ha a családalapítás úgy kívánta.

Ami a szegedi kirajzás hozadékát illeti, az eddigiekből adódik a felelet: ahová a Duna-Tisza közén a szegediek eljutottak, ott meghatározó szerepük volt a kietlen nyerstáj, kultúrtájja tételében. Ők – és a dorozsmaiak – ismertették meg a Kiskunság és a környező homokpuszták parasztjait a talajnivellálás és a homok megkötése eszközeivel, az elsők között telepítettek a futóhomokon szőlőt, gyümölcsfákat – Bugacon, Tázlaron, Bócsán az ott megtelepülő kecskeméti, soltvadkerti gazdákkal egyidőben. A Duna-Tisza közti homokvidék 19-20. századi népi műveltségére tehát a szegedi migráció elsősorban a futóhomok meghódításának és a belterjes növénykultúráknak a terjesztésével hatott. Ez a hatás összekapcsolódott a Három Város, különösen a kecske-

méti szőlő- és gyümölcsstermesztés szintén példaadó kisugárzásával, Kiskunság déli részén és a szomszédos pusztákon azonban a szegedieké volt a meghatározó szerep.

A „szögedi nemzet” tradicionális népi műveltségét, századunk közepéig megfigyelt változásait is föltárva, Bálint Sándor örököltette meg. Műve örök mércéül szolgáló, alig fölülmúlható leírása egy nagytáj népeletének. De ha tömören kell fogalmaznunk, mi is jellemzi hát a szegedi tájat?

Tanulságos, ahogyan erre a kérdésre az 1977-ben, Sárospatakon rendezett tudományos tanácskozáson maga Bálint Sándor válaszolt. Elsőként az ő-zést emeli ki. Jellemző sajtáságnak tartja a katolikus színeződésű hagyományt, melynek föltűnő vonása, hogy sok archaikus magyar illetve pretridentinus elemet őrzött meg. Aláhúzza a szegedi nép dolgosságát, munkakedvét, ami „kolonizáló, terjeszkedő készségében is megnyilatkozik és az anyavároshoz való tartozás máig eleven tudatát. (Bálint S. 1980. 161–165.)

Négy sajtáságot talál a „szögediség”-re igazán jellemzőnek. „A szögedi nemzet” mindegyikre bőséges példatárát nyújt. Tudunk-e valamit ehhez a lényegre törő jellemzéshez hozzátenni?

Ha a népi kultúrát közgazdasági szemlélettel vizsgáljuk, fölfigyelhetünk a szegedi nép *vállalkozó készségére*. Ahhoz, hogy a zsellérek, törpebirtokosok leszerződjenek előbb a szomszédos, majd a távolabbi uradalmakba dohánykertésznek, hogy később az alsóvárosi, röszkői kisparasztok a dohányhoz hasonlóan igen munkaigényes fűszerpaprika termeléséhez fogjanak, hogy feltörjék előbb az árverésen haszonbérbe adott szegedi pusztákat, majd a kietlenebb, buckás kiskunsági, jász közbirtokossági legelőket és más pusztákat – vállalkozó készség kellett. Kétségkívül voltak készítő körülmények, melyekről szoltam – de ilyenek más tájon is léteztek. Úgy tűnik, a 19. században a paraszti vállalkozás kevés helyen vált annyira sajtáttá, mint a szegediek közt. Hasonlót e korban a makói hágymások, a kecskeméti, nagykőrösi zöldségtermelők körében és a Pest, Buda környéki termelőövezetben tapasztalhatunk.

A külső hatások befogadása iránti fogékonyság egyben *nyitottságot* jelent. Ugyanakkor a szegedi nép szokásaihoz, a paraszti, majd polgárosuló paraszti öltözködés hagyományaihoz elég sokáig ragaszkodott. Ebben nem látunk ellentmondást, hiszen előfordul, hogy a kultúra két oldala nincs korrelációban egymással. Egyébként a megszokotthoz való ragaszkodás a gazdálkodásban is megfigyelhető volt: Szegeden korán meghonosodtak a belterjes kultúrák, de monokultúrák – csak paprikatermelő, vagy csak szőlő-, gyümölcsstermelő – gazdaságok nem létesültek. Az árutermelő gazdák a maguk szükségletére mindent igyekeztek megtermelni.

A másik sajtáság egyfajta *paraszt-polgári jelleg*, ami a 19. század második felében és a századfordulón több mezőváros népi kultúrájában kifejezésre jutott. Szeged középkori szabad királyi városi kiváltsága jogán a szabad paraszti fejlődésben az alföldi mezővárosok előtt járt, Debrecen kivéve. (Kósa L. 1990. 109–114.) Az 1860-70-es

években pl. a kortársak dícsérik a módosabb szegedi lányok és menyecskék fényűző, polgáriás öltözködését. A polgári divatok elsősorban a ruházkozásban és a házberendezésben terjedtek, különösen az 1879-es nagy árvíz után, amely kiforgatta tárgyi javaiból a város paraszti társadalmát. Ezek a hatások a városon gyakorta megforduló tanyaiakhoz némi fáziskéséssel jutottak el, de a paraszt-polgári ízlés és mentalitás jegyei a tanyákról más vidékre elszármazottak között is érzékelhetők – ha új környezetükkel, különösen a pusztai emberekkel összehasonlítjuk őket.

A szegedi táj népének, a szegedi embernek – a kultúra erőteljes integrálódása mellett – ma is van karaktere. Hordozza a továbbélő tradíciót, miközben folyton változik is. Leginkább az ő-zés maradandó, de alapos jelenkutatás kimutathatja, hogy több más sajátossága is a múltban gyökerezik.

IRODALOM

- Bálint Sándor 1959: *Szeged városa*, Budapest, Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata.
- Bálint Sándor 1976: *A szegedi nemzet. A szegedi nagytáj népelete I = A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve 1974/75–2*, Szeged.
- Bálint Sándor 1980: A szögediség, in Paládi-Kovács Attila szerk.: *Előmunkálatok a Magyarság Néprajzához 7*, Budapest, MTA Néprajzi Kutató Csoport, 161–165.
- Bél Mátyás 1984: *Csongrád és Csanád megye leírása = A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve 1980/81–2*, Szeged. Sajtó alá rendezte, a kísérő tanulmányt és a jegyzeteket írta Zombori István.
- Dugonics András 1820: *Példabeszédek és jeles mondások I–II*, Szeged.
- Juhász Antal 1985: Az életmód és a tárgyi ellátottság, in Farkas József szerk.: *Szeged története 2: 1686–1849*, Szeged, 439–483.
- Juhász Antal 1989: *A szegedi táj tanyái = A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve 1982/83–2*, Szeged.
- Juhász Antal 1990: A szegedi nagytáj Bálint Sándor értelmezésében, *Üzenet 20/7–9*, 707–712.
- Kálmány Lajos 1882: *Szeged népe II: Temesköz népköltése*, Arad.
- Kósa László 1990: *Paraszti polgárosulás és a nép kultúra táji megoszlása Magyarországon (1880–1920) = Studia Folkloristica et Ethnographica 27*.
- Paládi-Kovács Attila szerk. 1980: *Néprajzi csoportok kutatási módszerei. Előmunkálatok a magyarság néprajzához 7*, Budapest, MTA Néprajzi Kutató Csoport.
- Reizner János 1899–1900: *Szeged története I–III*, Szeged.
- Takács Lajos 1964: *A dohánytermesztés Magyarországon*, Budapest, Akadémiai.
- Viski Károly 1938: *Etnikai csoportok és vidékek*, Budapest.

DIE AUSSTRAHLUNG VON SZEGED UND DAS „SZEGEDINER-GEFÜHL“

ANTAL JUHÁSZ

Der Autor der vorliegenden Studie versucht die charakteristischen Eigenschaften der Volkskultur des Großraums Szeged unter die Lupe zu nehmen. Szeged ist eine der bedeutendsten Siedlungen der Großen Ungarischen Tiefebene, die im 13. Jh. das Stadtrecht erhalten haben. Seit der Mitte des 18. Jh. strömten aus der Stadt mehrere Wellen von Siedlern in die nahen und die entfernteren Gegenden der Tiefebene: in die Banat (in das Gebiet zwischen der Theiß und dem Fluß Maros), in die Komitate Békés und Csanád sowie in das Gebiet zwischen der Donau und der Theiß. Dieser Migration zufolge übte die Stadt Szeged und ihre Bevölkerung eine starke Ausstrahlung auf die benachbarten Gebiete aus.

Den Ausgangspunkt für den Autor bilden die Arbeiten und Forschungsergebnisse von Sándor Bálint (1904–1980), Professor für Ethnographie an der Universität Szeged. Er stellte vier Besonderheiten des Lebens des Volkes im Großraum Szeged fest: 1. den sog. „Ö“-Dialekt, 2. eine Tradition mit katholischer Färbung und vielen archaischen Elementen, 3. die Tüchtigkeit der Szegediner und ihre Liebe für die Arbeit, 4. das Gefühl der Zugehörigkeit zur „Mutterstadt“ Szeged, das bis in die jüngste Vergangenheit sehr stark war.

Die vorliegende Studie behandelt die Ortsgeschichte der Gehöfte in der Szeged-Gegend, liefert eine Untersuchung der bäuerlichen Wirtschaft und unterstreicht dabei die Unternehmungslust der Szegediner Bauer, ihre Empfänglichkeit für Innovationen (s. den Anbau von Paprika, die Bindung des Treibsandes, die Ansiedlung von Intensivkulturen), die gleichzeitig eine Offenheit für die neuen Erscheinungen der Kultur mit sich zog.

Eine weitere Besonderheit ist das bäuerlich-bürgerliche Merkmal der Kultur von Szeged. In der zweiten Hälfte des 19. Jh. zeichnet sich in mehreren Marktflecken der Großen Ebene eine bürgerliche Wende ab: In dieser Hinsicht waren Szeged und Debrecen, die andere Großstadt der Tiefebene, besonders fortschrittlich. Dieses bäuerlich-bürgerliche Merkmal kam vor allem in der Art der Kleidung und der Einrichtung des Hauses zum Ausdruck.